

He Muka

HE PITOPITO KŌRERO NĀ TE TAURA WHIRI I TE REO MĀORI

Putanga 10(3)

Takurua 1997

ISSN 0114-6017

TE KURA REO KI WAAHI

(15 – 20 Pipiri, 1997)

I tū te tuarua o ngā kura reo mō ngā akonga o Te Pae Tūono, Tuawhitu o ngā kura Kaupapa Māori whai wāhanga tuarua ki te marae o Waahi i Rāhui-pōkeka, rohe o Tainui ki Waikato.

Ko tēnei te marae ake o Te Arikiniui, o Te Ata-i-rangi-kaahu, ā, nā runga anō i te kōnga o tōna reo whakahei i whakarauika atu ai ngā kura o Hoani Waititi, o Rūātoki, me Rākaumanga. Nā reira ka nui rā te mihi atu ki a koe e Rangi kei taku Ariki, mōu i whakaaro rangatira mai ki te kaupapa. E kore rā e mutu te mihi a te katoa ki a koe me tō iwi nā koutou nei a tamaroto i hawa ai, i ngata ai i te kaha o te whiua o tahua roa ki mua ki te aroaro o te tangata.

Ko te tuatahi o ngā kura nei i tū ki te marae o Hoani Waititi, ā, i waiho ko te tauira o tērā o ngā hui hei tauira anō mō tēnei. Ko te tino whai ia o ngā kura nei ko te whakawhānui, ko te whakahōhonu me te tino whakatika i te reo o ngā tamariki i rūmakina nei ki te reo Māori i a rātou i haere tuatahi ai ki te kura mā te aha e autaia tonu ana tō rātou mōhio ki te reo engari me ōna paku hapa anō nei.

Tērā pea ko te hua nui e puta ana ki a rātou ko te noho i te taha o ngā kaiwhakaako taketake ake nō rātou tō rātou reo. Mā kōnei e waia ai ki tērā momo reo me te whakatakoto anō o tērā momo kaikōrero i āna kupu ināhoki ko te nuinga o ngā kaiwhakaako o roto i ngā kura kaupapa ehara kē i te tātanga i tipu mai ki te reo engari i ākona kētia mai i ngā kura i ngā whare wānanga. Ko rātou tonu kāore i te pērā rawa te pai o ngā reo nā reira riro ana mā tēnei momo hui ngā tamariki nei e whakahoki mai ki te ara tika.

I kī au i runga ake nei he autaia tonu ō rātou reo engari ki a au nei e tika kē ana kia mārō noa atu te haere i tā ētahi e haere nei. Aua atu, koia e whakatūria

nei ngā kura nei me kore noa iho e tūpono ka kaha ake te matatau.

Ko ngā āhuetanga o te reo i āta whāia ko ēnei nā, ā, ko te ingoa o te kaiwhakaako kei te taha.

te aroā pānui	=	Ngāhinatūrae Te Uira
whakapākehā	=	Mīria Simpson
whakamāori	=	Mate Kaiwai
kīwaha, kīrehu	=	Te Haumihiata Mason
whakataukī	=	Te Wharehuia Milroy
whakatika hapa	=	Anita Moke
whakatuhihi	=	Rāhera Shortland

Koianeī pea ngā āhuetanga o te reo kia tino tirohia, ā, mā ēnei ka whānui atu te mōhio ki te kupu, ki te whakatakoto, me te whakaaro.

I te pō o te Tūrei i whakahaeretia he tautohetohe, ā, ko te kaupapa ko 'Me whakataetae rānei, me whakangahau noa iho rānei.' Ka whakarārangi ōna toa ka tohe, ā, ngahau ana tērā ahakoa kitea ana he uaua tonu ki a rātou te tū noa ake ka kōrero. Ko te nuinga ia me mātua tuhi rā anō ngā whakaaro ko ētahi i rere ki tua o tāwauwau oti atu ai, ko ētahi i rere ki te rangi, ā, kāore i tau mai anō ki te whenua, ko ētahi atu anō i nanakia tonu, otirā tōna nanakia nei!

Nō te ata o te rā tuatahi ka hoki te kura o Rūātoki i runga anō i te karanga a Aituā. Noho mai ana ko Waititi rāua ki Rākaumanga ā hiki noa te hui engari tino kitea ana te mārō haere o te taura tangata e paihere nei i a rāua i runga anō i te whakaaro kotahi, arā, ko te reo kia korerotia i ngā wā katoa, i ngā wāhi katoa.

Menā he takeo, he hōhā tōku ko te kaha o ngā tamariki nei ki te kōrero Pākehā ki a rātou anō engari ki a mātou kore rawa atu nei. Nā reira menā he tino wawata, he tino popore rānei tō Tīmoti nei ko tēnei, arā, kia tino kōrero Māori ngā tamariki nei, kaua ki a mātou noa iho nei, engari ki a rātou anō nā te mea